

'arrossegar, estirar', extreta de les formes TRAXI, TRACTUM (el tipus *TRACĒRE ja en part paleo-romànic, port. ant. *trazer*, oc. *trazia*, *trac*, *traga*). □ 1.ª doc.: orígens: *trer* antic, i *traure* des dels Ss. XII, XIII; *traure* domina pertot fins al S. XIX (*treure*, 1805, i potser en algun rar cas en els Ss. XVI i XVII).¹

En el període inicial es troba bastant generalment l'infinitiu *trer*: «N. Sr. grans penas --- soferi per nós: per aizò qar Èl nòs vol salvar e *trer* de poder de Diabte», *Hom.*, 5v15. És el resultat fonètic del diftong etimològic AI=oc. ant. i fr. ant. *traire* TRA(H)ĒRE. No n'escassegen les formes en els docs. dels Ss. XII i XIII.

En el doc. segarrenc de S. XII (PPujol, *DocVgUrg.*, 6.4, 6.6) la forma real és *trascren*, pf. fort (3.ª pers. pl.), una vegada dissimilat en *trasken* l'altra *trascren* (mal llegit *traseren* per Pujol):² «A J. Arbert *trascren* lo vi de la tona e portaren-lo-sse-n a Cuncabela --- e preseren A. Nebot --- e *trascen*-lo de l'església pres, e mans ligades menaren-lo a Cunquavela e <ten>grenlo tres dies pres en la tàvege». «—Robaren la glésia, *trascren-ne* [mal llegit *traserene*] pa e forment», «que él a qual guisa podic, que-m *trascés* de aqel trebal» Conca de Tremp doc. de 1242; «los bons homes --- *trascen*<n>-los hom de aquela casa» alt Cardener, a. 1250 (ibid., 8.13, 8.26, 15.73). Per a les formes de la conjugació arcaica d'aquest verb, veg. *VidesR*, volum I, pp. 30, 43, 44, 46, 47, 53, 54, 63 i 70. Aquestes formes de passat en *-cren* formen part dels casos de pf. 6 fort (com *presren*, *mesren* i *succedanis*), tipus arcaic molt descabdellat encara en les *VidesR*.

Trer és la forma molt predominant en tot el S. XIII, i se'n troben encara alguns exs. en tot el S. XIV («no gaus --- *trer* lana alcuna» a. 1307; «no puxen *trer* ni fer *trer* de la dita ciutat» a. 1341: *RLR* VIII, 48; *BABL* XI, 422); «negun perayre --- no gos *trer* dels camps dels tiradors negun drap» a. 1380 (*CoDoACA* XI, 265); en el *Gènesi* de G. Serra i en la *Fi del Comte d'Urgell* (exs. citats pel *Dag.*) deu ser arcaisme factici, d'acord amb l'estil d'aquests textos.

Aquesta forma *trer* és la forma pròpia de RLLull (crec general en totes les seves obres): «un rey tenia assetjat un castell, al qual feya *trer* molts de hosts: en aquell castell havia un gin qui *treya* a la host del rey ---» (*Merav.*, *NCl.* II, 19; novament IV, 79); «totes les istòries que'n poc *trer*» (*Merav.*, Ag. I, 318). La dels *CostTort.*: «que'l leyn pusca puñar --- si --- non volen *trer* lurs mercaderies --- no les ne pot gitar --- però --- les ne pot *trer* e fer pujar tro en Tortosa, ab son cost» (Ol., p. 456); «no vol que --- entre en sa honor --- per nius a *trer*» (f° 92v^o); en les *VidesR* (85v1, 28v2, 87v2); *trer brac* ross., c. 1284 (*RLR* IV, 362, text a *BRAC*); en Desclot: «negun no podia *tr[eh]er* lo cap ne la mà en aquells castells ---» (§ 163, *NCl.* V, 98.12); i també predomina en Muntaner i en Jaume I.

D'altra banda, de *traure* ja n'hi ha diversos exemples en Jaume I, supra (nota); o: «ab tot lo conduyt que havien pugut *traure* de la vila, eren-se ja tots pujats al castell ab lurs armes e ---» (§38, Ag., 66.15); «veure si-us en poria *traure* bon pleyt» (Ag., 67.7f.)⁶⁰

etc.; també mot repetit en el *Consolat*, i no cal dir que en Turmeda, el *Boeci*, els Eiximplis d'Ag., JoMartorell etc.; hi ha *traure* en els *Proverbis* de Guillem de Cervera l'única lliçó acceptable és *traure* del ms. de Venècia (*trahir* del *Canç. d'Urgell*, potser és grafia incompleta per *traire* a provençalat: Llabrés, *estudis sobre el Canç. d'Urgell*, p. xx).

En la forma *trer* el mot és la continuació normal del ll. TRAHĒRE, com ho són el fr. *traire* i l'oc. *traire* (en els quals ÂE es contragué en *ai*), i aproximadament ho són també l'it. *tra(r)re*, i les formes hispàniques (en el cast. i port. ant. *traér*, amb l'acostumat trasllat de l'accent); havent passat TRAHĒRE, en català, a TRAIĒRE, com en aquells, en resultà *trer*, tal com de LAICUS > *liec*, o de LACTE > LAITE > *llet*, veg. sobre això *LleuresC*, 265-6, 271, 329. Però el caràcter anòmal de la conjugació de TRAHĒRE que feia TRAXI en el tema de perfet i TRACTUS en el participi, féu que en certes varietats tardanes de ll. vg. apareguessin formes analògiques en el tema de present: segons el model de *dicerre/dixi/dictus* o *facere/factus* etc., alguns digueren *TRACĒRE; d'altres, segons el model de *agere/actus*, *legere/lectus* etc. digueren *TRAGĒRE, variant de radical, aquesta, que deixà molta descendència romànica: en català mateix (infra) i més en les llengües romàniques veïnes (port. ant. *trager*, *traje* etc., infra), cf. Jud, *ASNSL* CXXIV, 398; Wartburg, *ZRPb.* XLII, 373; per al gall.-port., OŠneider, *VKR* XI, 228-9, 231-2, 240, 248-9, 254.

D'aquell ll. vg. *TRACĒRE, en canvi, provenen gran part de les formes conjugades del verb català (*trau*, *trac*, *traga* etc.), i en particular l'infinitiu modern *traure*; i de la mateixa base prové la variant *trazer* del port. ant. i dialectal, per al qual, veg. Leite de Vasc., *RLus.* II, 269-271, i *DCEC/DECH* v, 576b11, 577b 57ss. De *TRACĒRE (que en oc. no sembla haver continuat com a infinitiu, o almenys és dubtós) en tot cas, però, vénen bon nombre de les formes del verb oc. en la llengua moderna, entre elles totes les del present (prov. *trase*, *trases*, *trase*m, *trases*, *trason*), veg. Ronjat, *RLR* LIX, 84, n. 2; i ja moltes de les de la llengua dels trobadors: *trazia* impf. («s'ieu vos o avia mogut e no-us o *trazia* a cap, tenriatz-m'en per fol», R. d'Aurença, Appel, *Chr.*, 36.17), *traga*, Subj. pres. («venc --- plaga, / qu'ieu, si puese, a cap vos o *traga*, / e lialment me-n entremeta», *Jaufré*, Appel, 3.612), *trac* Ind. pres. I (Ventadorn, ib. 18a45). I les altres formes de l'impf. i del Subj. (veg. més cites trobadoresques en Appel, *Chr.*, p. xxxii, de Bornelh, Pegulhan, *Razós de Trobar* etc.).⁵⁰

Com que no escau a la nostra obra un estudi a fons de la conjugació del nostre verb, l'antiga i menys la moderna, em limito a poques cites il·lustradores de l'antiga, formes d'interès excepcional. L'Ind. Pres. 5 fou antigament *treits* (< TRAHĒTIS); en part això es reduí a *trets*, forma antiga freqüent; en part restà, reduint-se a *treis*: la forma balear (d'on després analògicament *treim*, IndPres. 4), veg. *LleuresC*, 271; en Cerverí de Girona tenim allò en la forma *trayts* (una mica a provençalada, *Rossinyol*, v. 392). El Subj. Pres.